

Solze sv. Neže

Ilustrirala Elda Piščanec

Tiho je ždela vas v globoki soteski. Obdajali so jo hribi, kot bi jo varovala božja perut. Prebivalci so živeli zadovoljno, njih hrepenenje ni segalo preko gora. Na ozkih in vegastih njivah so se znojili od mladosti do jeseni. Pridelovali so malo, pa se niso pritoževali.

Visoka gora je opazovala njihovo življenje, košati vrhovi bukev so jim peli pesem v burji. Niže je raslo grmovje, med skalami je poganjala trava in mah.

V nekem jutru je sonce nenavadno zažarelo; oblilo je vrh gore in žarki so pozlatili pobočje, kot bi sam Bog zlat plašč razgrnil po Kumu.

Vaščani so postajali po klančastih kolovozih in se zvedavi ozirali navkreber. Iz gozda se je prikazala deklica, za njo so drobile ovce. Sedla je na skalo, ovčice so se razkropile po rebri, kot bi belo

kamenje na mah oživel. — Deklica je razpustila svoje dolge lase po hrbtu. Sončni prameni so se lovili v njih. Nato je dvignila belo roko in pomahala. Ljudje so obstrmeli; niso si ji upali odzdraviti. Zaskrbljeni so odhajali po delu, z glodajočimi mislimi v srcih. Deklica pa je sedela ves dan na skali in pela kot vila. Ko je zatonilo sonce, je izginila, a nikdo ni videl kdaj. Tisti večer so škripali najmočnejši zapahi pri večnih vratih. Razburjeni so legali spat in prisluškovali šepetu vetra.

»Vila je, v nesrečo nas lahko spravi,« je oče dopovedoval otrokom, ki so s preplašenimi očmi poslušali. — Srečno so prebili noč in potlej še drugo in tretjo. Deklica je pa vsak dan pasla tropo in pela.

Nekoč je prišla v vas. Matere so z grozo na obrazih klicale otroke, jih naganjale v hišo, nato pa zaklepale. Deklica se je smehljala, ko je šla mimo hiš. V laseh je nosila vpletene rože, čelo ji je krasil zlat pašček; njene oči so sijale v milini in nedolžni sreči. Bela halja ji je segala do gležnjev. V roki je držala zeleno vejico. Pri znamenju je pokleknila. Komaj vidno so se ji premikale ustnice. Potlej je zataknila vejico za razbicihano Jezusovo telo in se vrnila k svojim ovčicam.

Ko je prišla drugič, je srečala otroka. Kar tresel se je pred njo, niti bežati si ni upal. Milovala ga je, božala po laseh in mu naročala, naj še druge otroke pokliče k znamenju, naučila jih bo lepih pesmi.

Hodila je dan za dnem, vaščani so se je privadili. Otroci so jo komaj pričakovali vsak dan. V otroškem veselju so se zbirali okrog nje. Učila jih je moliti, pripovedovala je zgodbe iz Jezusovega življenja. Pletli so vence in krasili božje znamenje sredi vasi. Nobeden se je ni več bal. Gospodinje so jo vabile v hiše, ji ponujale jedi in pijače, a deklica je

molče s prijaznim smehlajem vse odklanjala. Vpraševali so jo po imenu, pa ni povedala.

Tako je bilo leto in več. Spoznavati je začela, da jo nekateri gledajo po strani, da ne puste več otrok k znamenju.

Ko je opoldne zopet stopila v vas, so otroci skrivaj pritekli k njej. Njeno bistro oko je opazilo mržnjo v očeh gospodarja in ko je srečala soseda, je videla solzo in zatajevano jezo na obrazu. Zdelo se ji je, da se je vas spremenila, da ni več ljubezni kot prej. Povprašala je, kaj se je zgodilo, a nihče ji ni hotel razkriti. Zvedela je končno po otrocih, da se soseda pripravata za zemljo, na kateri je stal križ.

»Otroci s tisto deklico hodijo sem in mi bodo travo pohodili, da ne bo na spomlad niti bilka pogledala iz zemlje,« se je jezil proi.

»Saj je svet moj,« je vpil drugi. Nobeden ni hotel popustiti. Vas se je razdelila v sovraštvo. Nastal je prepir, v srcih se je dvignila jeza in maščevalnost.

Deklici je obraz pobledel. »Molimo,« je dejala otrokom in začela. Ti so onemeli, le počasi so jecaje odgovarjali. Do zdaj še niso videli žalosti na njenem licu. Potlej je hitela k sosedu. Sklonila je glavo — lasje so se ji usuli po prsih — in razprostrla je roke: »Mir, mir naj bo v vasi! Pustite tisto ped zemlje Kristusu, ki visi na križu!«

»Zemlja je moja, zakaj si jo sosed lasti! Ne, nihče me ne pomiri!« Srditost mu je plala v životu.

»Vsa zemlja je Kristusova in mi smo vsi njegovi. Kar imamo, je njegovo!«

»Pojdi! Saj si ti kriva! Otroke zbiraš pri križu, da vso rast uničijo! Glej, da se mi nikoli več ne prikažeš, potepinka! Saj še ne vemo, kakšno ime se te drži! Ti si vsega kriva!« Hlupal je od silne razburjenosti, niti premislil ni, kaj je govoril.

»Sv. Neža sem, to je moje ime,« je tiho izrekla. »Bog vas bo kaznoval za vašo hudobijo.«

Stopila je čez prag, iz oči se ji je utrnila grenka solza in kanila na izsušeno zemljo.

»V imenu Kristusovih ran in neizmernih bolečin vas prosim, ne pripravajte se za grudo prsti!« Dvignila je roko in rotila drugega soseda.

»Nikoli! Zemlja je moja! Ne pustim je, rajši podrem križ in prekopljem tisto grudo. Vsakega bom ubil, kdor bo še stopil na mojo zemljo!«

Sv. Neža se je obrnila in odšla. Še je hodila med svojimi ovčicami, a njen spev je utihnil. V vas je ni bilo več. Kipela je kletev v nebo, vpitje se je zajedalo v stene kumskega hriba. Celo sovraštvo do Boga se je razpaslo v srcih vaščanov. Križ sredi vasi je padel, zemlja je bila prekopana in razrita. Bog je zapustil vas, hudobni duh jo je ujel v svoje mreže. — Sv. Neža je izginila z ovčicami. Golo in samotno je ostalo pobočje.

Nekega dne so pridrli sovražniki božji v deželo. Na lahkih konjičih so divjali od vasi do vasi, morili in požigali, kamor je segla njihova zlobna roka. Ljudje so trepetali pred neznano grozo. Križ je ležal za živo gabrovo mejo. Vaščanom se je vsadilo v srce kesanje, a bilo je prepozno.

Sredi noči se je dvignil krik. Sovražniki božji so pridrli v vas kot bi jih skalnati loki bruhnili v Sotesko. Moj Bog, kako so našli to skrito kotlino! Nevidna roka jim je kazala pot. Sekali so z meči, vpili, bili. Trepot pred njimi, smrt za njimi. Obupno ječanje otrok in žena, stokanje umirajočih starcev je kipelo v nebo. Vmes so se čuli hripavi klici

po krvi in zmagi žejnih nevernikov. Nad domovi so vzplapolali zublji, v hipu je bila vsa vas v ognju. Vzdihi so zamirali v stenah, niti glas ni preletel onstran gora. Zvezde so sijale kot prej in v kumskem hribu so ukale sove, kakor tudi v najtemnejših nočeh ne. Ko so ugašali zadnji plameni, je gluha tihota zakrivala dolino...

Še enkrat se je pojavila sv. Neža. S solzami v očeh je hodila po pogorišču. Začrneli, na pol porušeni zidovi so štrleli kvišku. Zoglenela trupla so ležala med ožganimi tramovi; tu meč, ondi sekira, s katero je gospodar branil sebe in svojo družino.

Za mejo v jarku je našla zlomljeni križ. Zasadila ga je v sredo ruševin. Zataknila je cvetlico za razpelo in sama zase govorila: »Dovolj kazni, Gospod! Vršil se je tihi boj. Živa duša ni čula klicev na pomaganje. Ta križ naj bo znamenje nesrečnega trenutka, ko so ljudje hoteli Boga izgnati iz vasi! Kadar bo zopet stala tu vas, se bo v strašen spomin imenovala Tihoboj.

Od svojih ovčic ji je zadnjikrat ušel pogled na uničeno vas. Zajokala je tako milo in presunljivo, da so še ovce postale žalostne. Vročee solze so ji polzele po licih, padale na skalo in tekle na zemljo. Nato je zatonila v gozdu. Nikoli več je ni od takrat nihče videl.

Še danes se solzi pečina pod kumskim hribom. Po njej drse solze sv. Neže in se pod visokim kamnitim sklodom stekajo v tolmunček. Četudi je suša, da zemlja zija in potoki usahnejo, solze sv. Neže drse enakomerno po skalnati steni. Pobožni kumski romarji strežejo kaplje in si umivajo oči in obraz.

Globoko pogreznjena med hribi pa se skriva nova vas — Tihoboj.

Mírko Kunčič

Naš ded

»Pridi, ljubljeni pomlad!«
v polju pfička poje.
Radosno posluša jo
drobno srce moje.

Pfička, poj, le glasno poj
in pomlad priklíči!
Hrepeneče čakajo
trafe jo in gríči...

Tudi dedu našemu
zíma že preseda:
skozi okno dan na dan
ves otožen gleda.

Ko pomlad toploto vso
svojo pošlje v pólje —
tudi ded bo z namí šel
rajat dobre volje!